

Den turkiska faktorn i Ukrainakriget: En balansgång mellan öst och väst

Marianna Serveta, Erika Holmquist, Samuel Neuman Bergenwall

Turkiets geostrategiska läge och säkerhetspolitiska roll mellan öst och väst gör landet till en nyckelaktör i Ukrainakriget. Sedan Rysslands invasion har Turkiet nekat ryska militära fartyg tillträde till Svarta havet. Användningen av turkiska drönare mot ryska mål i Ukraina har samtidigt fått stor uppmärksamhet. Ukrainakriget innebär dock inte nödvändigtvis en turkisk gir västerut, utan kan betyda fortsatt balanserande mellan Väst och Ryssland, Nato-medlemskapet till trots.

Sedan Ryssland invaderade Ukraina har filmklipp med den beväpnade turkiska drönaren *Bayraktar TB2* fått stor spridning. Attacker med TB2 uppges ha förorsakat de ryska styrkorna betydande skador och bidragit till stärkt stridsmoral i Ukraina. Samtidigt har Turkiet anfört artikel 19 i Montreuxkonventionen för första gången sedan andra världskriget och nekat tre ryska örlogsfartyg inträde i Svarta havet. Vidare har Turkiet också spelat en allt mer central diplomatisk roll under konflikten och bland annat stått värd för ukrainsk-ryska förhandlingar i Istanbul.

Under senare år har Turkiet strävat efter att bli en regional stormakt och drivit en allt mindre västtillvänd säkerhetspolitik. Relationerna till EU och USA har periodvis varit mycket spända medan Turkiet uppfattats som en opålitlig Nato-medlem.

Detta FOI-memo analyserar hur Turkiet påverkar kriget i Ukraina och vad konflikten kan betyda för Ankaras positionering mellan Väst och Ryssland. En översiktlig beskrivning av Turkiets relationer till Ukraina, Ryssland, USA och EU följs av en analys av de turkiska drönarna och av Montreuxkonventionens regelverk i krigstid. Memot avslutas med en diskussion om Turkiets nuvarande och framtida agerande.

Turkiets relationer till Ukraina, Ryssland och Väst

Turkiets agerande i Ukrainakriget utspelar sig mot bakgrund av relationerna till Ukraina, Ryssland, USA, EU och Nato. Turkiet och Ukraina har sedan länge nära ekonomiska relationer och dessutom kulturella band genom krimtatarerna, den turkiska folkgrupp som bor i Ukraina. 1994 undertecknades ett avtal som utgör grunden för det militära samarbetet länderna emellan, och innefattar gemensam forskning inom den militära

sfären, informationsutbyte, samt militärträning.¹ Efter Rysslands annektering av Krimhalvön 2014 har de militära relationerna stärkts. Då påbörjades ett försvarsindustriellt samarbete, som i dag omfattar gemensam produktion av obemannade flygfarkoster (se nedan).² Mellan 2016 och 2020 undertecknades flera militärtekniska samarbetsavtal som syftade till att stödja uppbyggnaden av Ukrainas militära förmåga, samt bredda det militära samarbetet. Detta innefattade, bland annat, militär träning av Ukrainas marin- och flygvapenstyrkor, underrättelseutbyte, samt utbyte av geospaciala data och teknologier.³ Samarbetet mellan ländernas försvarsindustrier stärktes också. Efter Rysslands invasion har presidenten Recep Tayyip Erdoğan uttryckt sitt fulla stöd för Ukraina, ”Turkiets granne och strategiska partner” och har skickat militärt stöd till Ukraina i form av drönare, hjälmar och kommunikationsutrustning.⁴

Relationerna mellan Turkiet och Ryssland är mer komplexa. Länderna står på motsatta sidor i flera av regionens konflikter där de strider genom ombud, men samarbetar samtidigt i handels- och energifrågor och har utvecklat sina försvarsindustriella relationer. Trots amerikanska påtryckningar har Ankara anskaffat det ryska luftvärnssystemet S-400 och håller på att färdigställa ett ryskägt kärnkraftverk, Akkuyu.⁵ Även om andelen är minskande, importerar Turkiet alltjämt mer än en tredjedel av sin gas och en fjärdedel av sin olja från Ryssland.⁶ År 2020 färdigställdes gasledningen Turkstream, vilken försörjer Turkiet med rysk naturgas och möjliggör vidareexport till Europa. Samtidigt hjälper Turkiets öst-västliga gasledning Tanap azerbajdzjansk gas att ta ryska marknadsandelar.⁷

Modus vivendi i Svarta havet har samtidigt upprätthållits. Rysslands flotta är överlägsen den turkiska, men Turkiet kontrollerar Svarta havets ”port”, som ryska fartyg regelbundet behöver passera. Dessa passager regleras dock av Montreuxkonventionen (se nedan). Relationerna mellan Turkiet och Ryssland prövades av kriget i Georgien 2008 och annekteringen av Krimhalvön 2014, och genomgick en svår kris efter att Ryssland intervererat i Syrien 2015 och Turkiet strax därpå skjutit ned ett ryskt stridsflygplan. Sommaren 2016 återknöt man emellertid banden och presidenterna Erdoğan och Putin började mötas regelbundet för att gemensamt hantera läget i Syrien, där länderna stödde olika sidor. De följande

åren skulle samma typ av relation utvecklas kring Libyen och Nagorno-Karabach, där Turkiet och Ryssland stödde motsatta sidor men samtidigt samarbetade konstruktivt för att kontrollera situationen och hitta gemensamma lösningar.

Idén om strategisk autonomi, som är drivkraften bakom Turkiets nuvarande utrikespolitik, främjar turkisk-ryskt samarbete mot västlig hegemoni. De utrikespolitiska prioriteringar som den strategiska autonomi ger upphov till, avleder dessutom uppmärksamheten från Turkiets pågående inrikespolitiska och ekonomiska kriser. Efter Rysslands invasion av Ukraina har Turkiet fördömt själva angreppet, men inte infört sanktioner eller stängt sitt luft- rum för ryskt flyg. Man har i stället strävat efter att inta en medlarroll, med viss framgång, vilket har underlättat den fortsatta politiska balansakten. Detta stämmer även i ett historisk perspektiv då Turkiet har agerat för att uppnå nationens realpolitiska mål snarare än utifrån ideologiska drivkrafter.⁸

De turkisk-amerikanska förbindelserna har på senare år gått från kris till kris. Turkiets nuvarande agerande som regional makt med självständig utrikespolitik krockar med amerikanska intressen, vilket har minskat de bilaterala samarbetsområdena.⁹ USA stödjer den PKK-anknutna kurdiska milisen YPG i Syrien, som Turkiet anser vara en terroristorganisation.¹⁰ Washington har också stöttat Grekland i Cypern- och energifrågan i Medelhavet.¹¹ Turkiet har, å sin sida, anklagat USA för inblandning i kuppforsöket år 2016.¹² USA oroas över Turkiets försök att bygga upp ett försvar oberoende av Nato, och av Turkiets handelsrelationer med Iran. Turkiets köp av ryska S-400 hade också en skadlig inverkan på de turkisk-amerikanska relationerna. USA införde sanktioner mot Turkiet och uteslöt landet ur F-35-programmet.¹³

Samtidigt behöver USA förhålla sig till att Turkiet är en viktig Nato-medlem och en tung aktör i Afrika, östra Medelhavet, Mellanöstern samt Svartahavsregionen. Indikationer fanns redan före Ukrainakriget på att relationerna mellan Ankara och Washington kunde vara på väg att tinas upp. Washington hade bland annat välkomnat att Turkiet inlett dialoger med Egypten, Israel, Förenade Arabemiraten samt Armenien och att Turkiet vill modernisera sitt flygvapen genom köp av amerikanska F-16-stridsflygplan.¹⁴ I april 2022 lanserades en strategisk mekanism mellan USA och Turkiet, som syftar till att förstärka försvarssamarbetet samt de ekonomiska relationerna mellan parterna.¹⁵ Ukrainakriget kan komma att ses som ett lackmustest för Turkiets ställningstagande mellan Ryssland och USA.

Utöver spänningarna i de turkisk-amerikanska relationerna kännetecknas Turkiets relationer med flera Nato-medlemmar av intressekonflikter. Medlemskapet i Nato utgör en hörnsten i Turkiets säkerhetspolitik och landet är samtidigt en betydelsefull medlem av alliansen, med näst flest F-16-stridsflygplan och näst

störst armé efter USA. Turkiet är dessutom en av de största bidragsgivarna till Natos insatser. Turkiet upplever dock att landets s k neo-ottomanska omsvängning mot öst och Mellanöstern har mötts av motstånd inom Nato. Erdoğan's antivästliga retorik och de nära kontakterna med Ryssland på senare år har försämrat relationerna, liksom Turkiets agerande i Medelhavet (se nedan).

Turkiets relationer till EU har också varit spända, inte minst i ljuset av flyktingkrisen 2015 som användes av Turkiet för att pressa europeiska stater, och den kraftigt försämrade situationen för demokrati och mänskliga rättigheter i landet. EU-medlemsstaterna och Turkiet har dessutom olika intressen i flera säkerhetspolitiska frågor, exempelvis vad gäller turkiska respektive grekiska och cypriotiska territorialanspråk i östra Medelhavet och konflikterna i Syrien och Libyen. EU har också fördömt Turkiets omfattande utrensningar efter kuppforsöket mot Erdoğan 2016 och kritiserat presidentens allt mer auktoritära styre. Frågan om ett turkiskt EU-medlemskap har länge varit fryst. Detsamma gäller processen med att modernisera tullunionen mellan EU och Turkiet, vilket skulle underlätta handeln mellan länderna.¹⁶ Turkiets Natomedlemskap ger landet möjlighet att påverka samarbetet mellan EU och Nato. Detta använder Turkiet som påtryckning bland annat i Cypernfrågan. Turkiets förhandlingsinitiativ under Ukrainakriget samt landets närmande till Israel och Grekland har dock mottagits positivt i EU.

Stängningen av de turkiska sunden

Rysslands marin förde in förstärkningar i Svarta havet innan invasionen i Ukraina inleddes. Mellan den 8 och 12 februari passerade sex ryska landstigningsfartyg och en ubåt tillhörande de baltiska och nordliga flottorna genom Dardanellerna och Bosporen in till Svarta havet.¹⁷ Samma dag som Ryssland attackerade Ukraina bad den ukrainska ambassadören i Ankara den turkiska regeringen att stänga sunden. Tre dagar senare meddelade Turkiet att situationen i Ukraina bedömdes vara ett krig och att sunden skulle stängas för militär trafik.¹⁸ Hur Turkiet klassificerar konflikten är av juridisk och praktisk betydelse eftersom reglerna i Montreuxkonventionen för genomfart är olika i freds- och krigstid, särskilt för militär trafik.¹⁹

Eftersom Ryssland är en part i kriget innebär stängningen att ryska militära fartyg inte får föras in i eller ut ur Svarta havet. Ett undantag gäller militära fartyg som vill återvända till sin hemmabas. Den 28 februari ansökte Ryssland om att föra in fyra örlogsfartyg genom sunden, men förfrågan avslogs för tre av fartygen med hänvisning till att de inte hör till någon bas i Svarta havet. Även det fjärde fartyget, som hade hemmahavn i Svarta havet, tycks då ha avstått resan.²⁰ När Turkiets utrikesminister meddelade att sunden skulle stängas hänvisade han till Montreuxkonventionens artikel 19 och avrådde alla länder från att föra in krigsfartyg genom sunden.²¹ Artikel 19 stipulerar

Karta: De turkiska sunden och Svartahavsområdet. Källa: Marianna Serveta, FOI.

att så länge Turkiet inte deltar i kriget får örlogsfartyg som inte tillhör en stridande part passera in i Svarta havet, om än med specifika begränsningar vad gäller antal, tonnage och tidsrymd (sådana begränsningar finns dock även i fredstid).²² Det innebär att fartyg som tillhör alla länder utom Ukraina och Ryssland har rätt att trafikera sunden och Svarta havet som vanligt. Artikel 20-21 stipulerar att i det fall Turkiet är en part i kriget eller känner sig militärt hotat så har Turkiet rätt att kontrollera sunden helt efter eget tycke.²³ Turkiets begäran att även andra stater ska avstå passage har med andra ord inte stöd i konventionen, och utgör således snarare en uppmaning än en formell stängning.²⁴

President Erdoğan's säkerhetspolitiska rådgivare Ibrahim Kalin har förtydligat att syftet med att uppmana andra utländska makter att hålla sig borta är att undvika eskalering.²⁵ Det är troligen också ett försök från turkisk sida att upprätthålla balansen i relationerna med Ryssland och Väst. Hittills har ingen stat utöver Ryssland bett om att få passera de turkiska sunden, och för tillfället verkar såväl Ryssland som USA acceptera Turkiets hållning.²⁶ Turkiet har historiskt sett pressats av både Ryssland och Nato i frågan om hur man väljer att implementera konventionen.²⁷ För Ukrainas del är det tveksamt om stängningen av de turkiska sunden har haft någon större praktisk betydelse än

så länge med tanke på att Ryssland förde in förstärkningar i Svarta havet innan kriget började.

Montreuxkonventionen skulle kunna utgöra ett hinder om Nato dras in i konflikten eftersom konventionen uttryckligen förbjuder fartyg som tillhör parter i ett pågående krig att passera. Eftersom Turkiet är ett Natoland så uppstår frågan om hur Turkiet skulle agera i ett hypotetiskt scenario där Nato direkt blandas in i konflikten.

Inom Nato fattas beslut genom konsensus, varför Turkiet via Nato skulle kunna dras in i en konflikt med Ryssland på Ukrainas sida på två olika sätt: 1) om ett konsensusbeslut att gå in i kriget fattas inom Nato; eller 2) om en Nato-medlem attackerar av Ryssland och Nato-stadgans artikel 5 om gemensamt självförsvar aktiveras.²⁸ Turkiet har under många år försökt sig på en utrikespolitisk balansakt i flera riktningar vilket får turkisk medverkan i ett konsensusbeslut att verka mindre troligt. Att en Nato-medlem attackerar som ett led i konflikten går inte att utesluta, och i ett sådant läge skulle Turkiet tvingas bekänna färg. Enligt artikel 8 i Natos stadgar lovar medlemmarna att inget redan avtalat internationellt åtagande mellan dem själva och andra medlemmar, eller med tredje land, strider mot artiklarna i Natofördraget. De lovar också att inga sådana avtal kommer att ingås i framtiden.²⁹ Oavsett om kriget i

Ukraina eskalerar eller inte är Montreuxkonventionen ett uppenbart turkiskt trumfkort.

Drönaren Bayraktar TB2 – militär och psykologisk effekt

Ukrainas import och användande av *Bayraktar* TB2 föregick Rysslands invasion. Redan 2018 beslutade Ukraina att anskaffa ett dussin TB2.³⁰ Därefter har Ukraina beställt ytterligare sex drönare.³¹ I april 2020 började Ukraina använda TB2 operativt för luftövervakning och i oktober samma år slog den ukrainska försvarsmakten ut en haubits på separatistkontrollerat territorium.³² Efter Rysslands invasion har Turkiet levererat ytterligare TB2:er till Ukraina.³³ Det är dock svårt att utifrån öppna källor fastställa hur många drönare Ukraina förfogar över.

Sedan 2019 har Turkiet och Ukraina kommit överens om att gemensamt producera nästa generations drönare, *Akıncı*, liksom ett obemannat stridsflygplan, *Kızılelma*. Ukrainas bidrag består av flygmotorer. *Akıncı* håller på att testas medan *Kızılelma* nyligen har börjat konstrueras.³⁴ Ingen av dessa nya obemannade flygfarkoster kommer alltså att stå färdiga för användning i närtid.

TB2 (liksom *Akıncı* och *Kızılelma*) produceras av Baykar, ett turkiskt företag lett av familjen Bayraktar, som har nära släktband till Erdoğan. TB2 är en förhållandevis liten och lätt farkost (12 meter vingbredd, 6,5 meter lång, 700 kg tung) kan medföra upp till fyra markmålsvapen och har förmåga till spaning och övervakning.³⁵ Drönaren är delvis baserad på brittisk, kanadensisk och österrikisk teknologi och har kapacitet att flyga i över 24 timmar och på över 7 000 meters höjd. TB2:s prestanda är till synes sämre än liknande västerländska drönare, men farkosten är samtidigt betydligt billigare.³⁶

TB2 har under de senare åren använts i lågintensiva konflikter mot icke-statliga aktörer och mindre kvalificerade motståndare med ryska vapensystem. Sedan 2014 har Turkiet bland annat använt drönarna operativt mot kurdiska PKK i Irak och i östra Turkiet, mot de syriska väpnade styrkorna och kurdiska YPG i Syrien, liksom mot Khalifa Haftars styrkor i östra Libyen. Azerbajdzjan nyttjade dessutom TB2 i kriget mot Armenien då bland annat ett stort antal rysktillverkade stridsvagnar (främst T-72) förstördes. Militärbloggen Oryx indikerar att över 800 militära mål bekräftats bekämpade med TB2 innan den 24 februari: 100 stridsvagnar, nästan lika många bepansrade fordon, ett par hundra artilleri- och luftvärnssystem – många av ryskt fabrikat och inte sällan av äldre modell.³⁷

Bedömare menade dock att TB2 skulle få svårt att agera mot motståndare med mer kraftfulla motmedel, såsom Ryssland.³⁸ Under Ukrainakrigets inledande veckor har dock TB2 sannolikt bidragit till att försvåra invasionen av Ukraina. De ukrainska väpnade styrkorna har lagt ut filmklipp som uppges visa framgångsrika attacker mot ryska stridsvagnar och artilleri. Trots den stora uppmärksamheten tycks filmklippen på TB2-attacker i Ukraina vara relativt

få. Dessutom är det svårt att verifiera klippens äkthet. Även om Ryssland uppger att man skjutit ned turkiska drönare, behöver de ryska styrkorna förhålla sig till hotet från dem i luften. Uttalanden från Storbritannien och Nato verkar dock stödja tesen att TB2 har haft militär effekt på de angripande ryska styrkorna. Storbritanniens försvarsminister Ben Wallace menar att drönarna använts för luftunderstöd och för att angripa artilleri och understödsleder ”i syfte att försena eller blockera Rysslands framryckning.”³⁹ Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg menar att Turkiet bidragit med ”nyckelförmågor, inklusive drönare”.⁴⁰ Det står i vilket fall som helst klart är att Turkiet är det enda land som stödjer Ukraina med denna typ av förmåga.

TB2:s psykologiska effekt har troligen varit än större än dess militära verkan. Filmklipp med TB2-attacker har blivit virala i sociala medier och använts i den ukrainska informationskrigföringen, för att stärka motståndskraften och höja stridsmoralen. Propagandavärdet av TB2 är uppenbart; en nyfödd lemur på Kievs zoo och en polishundvalp har döpts efter drönaren medan en vida spridd ukrainsk kampsång/video fått Bayraktar som refräng och använts i anti-ryska demonstrationer.⁴¹

Slutsatser – en balansakt mellan öst och väst

Under kriget i Ukraina har Turkiet bidragit med militärt stöd till Ukraina samtidigt som Ankara med viss framgång balanserat mellan Väst och Ryssland. Det har bidragit till att höja Turkiets internationella status och ge landet en medlarroll i konflikten. Det återstår dock att se om de initiala politiska framgångarna blir varaktiga eller inte.

Turkiet har fördömt den ryska invasionen, men har inte infört sanktioner mot Ryssland, med hänvisning till att den turkiska ekonomin är för nära kopplad till den ryska. Turkiet har gett militärt stöd till Ukraina och har sålt drönare som försvårar den ryska invasionen och höjer den ukrainska stridsmoralen. Därutöver har Turkiet återopat Montreuxkonventionen och stängt sunden som förbinder Svarta havet med Medelhavet för att undvika militär upptrappning. Ryssland och Turkiet är eniga om att Svarta havet är deras gemensamma domän. För närvarande tycks såväl Väst som Ryssland vara nöjd med Turkiets agerande. Men skulle Ryssland eller Nato kräva att få föra in marinstridskrafter till Svarta havet skulle Turkiets hållning sättas på prov. Turkiet vill inte att Ryssland ska vinna kriget, eller att den politiska och ekonomiska isoleringen av Ryssland ska leda till negativa konsekvenser för Turkiet. Samtidigt finns en förhoppning om att ett försvagat Ryssland kommer att se Turkiets agerande med viss tacksamhet, vilket i sin tur kan förstärka den turkiska positionen i förhållande till Ryssland. Det är mot den bakgrunden Turkiets agerande bör förstås.

Slutsatsen att Turkiets agerande kan innebära ett närmande till Väst är sannolikt förhastad. Kriget kan mycket väl förstärka den pågående turkiska säkerhetspolitiska

linjen där betoning läggs vid strategisk autonomi, självförsörjande försvarsindustri, oberoende militärt agerande, samt vid ambitionen att bli en regional stormakt.

Trots att Turkiet motsätter sig Rysslands angrepp på Ukraina kom kriget på flera sätt lägligt. Ankara har på grund av kriget trätt fram i en diplomatisk roll, och blivit en internationell aktör som både Ryssland och Väst vill ha på sin sida (eller åtminstone inte på motståndarsidan). Utöver stärkt politisk status kan kriget även få positiva effekter på den krisdrabbade turkiska ekonomin, genom inflöde av ryskt kapital (Ankara välkomnar ryska oligarker och investeringar) och övertagande av ryska andelar på världsmarknaden. Uppmärksamheten kring TB2 lär dessutom gynna exporten av turkisk försvarsmateriel.⁴² Det är däremot oklart om de positiva ekonomiska effekterna kommer att överväga de negativa konsekvenserna som kriget medför, som till exempel höjda spannmåls- och energipriser, samt potentiella amerikanska sekundära sanktioner.

Turkiets engagemang i energisektorn, framför allt som transportnav, blir mot bakgrund av kriget, ännu viktigare, eftersom turkiska rörledningar kan föra azerbajdzjansk och annan icke-rysk gas till Europa. Teoretiskt sett skulle detta ledningsnätverk även kunna byggas ut för att koppla in gastillgångar i exempelvis Turkmenistan och Iran. Europas ökande behov av gas efter krigets utbrott kommer även att påverka transporten av flytande naturgas (*liquefied natural gas*, LNG) via Medelhavet, vilket kan få inverkan på

Turkiets förbindelser med bland annat Grekland, Cypern, Israel och Egypten.

Huruvida Turkiet kommer att lyckas med sin säkerhetspolitiska balansgång beror till stor del på hur långt Ryssland respektive Väst är beredda att ha överseende med Ankara. Kan Ryssland acceptera att Turkiet fortsätter stödja Ukraina militärt, exempelvis med nya drönanleveranser, och fortsätter förhindra att ryska örlogsfartyg förs in i Svarta havet om kriget kräver nya marina förstärkningar? Stängningen påverkar också transporter ut ur Svarta havet. Hur länge har Ryssland råd med att stängningen hindrar förstärkningar i Medelhavet och i Syrien? Kan Väst acceptera att Turkiet utvecklar sitt försvarsindustriella samarbete med Ryssland, bedriver en oberoende säkerhetspolitik vid sidan om Nato-strukturerna och ger ryska oligarker en tillflykt? Kommer USA att häva sina sanktioner mot Turkiets försvarsindustri i fall kriget i Ukraina blir långvarigt?

I dagsläget tycks Erdoğan tro att han kan stärka Turkiets intressen och ambitioner genom att använda relationerna med Ryssland och Väst parallellt och mot varandra. Det är en strategi som kan tyckas vara gångbar, men som samtidigt innebär stora risker då den är baserad på idén om en multipolär världsordning. Om Ukrainakriget leder till stärkt bipolar blockpolitik globalt och ökad sammanhållning inom allianser, såsom Nato, kan Turkiets linje mycket väl stöta på patrull och Ankara bli tvunget att bekänna färg, alternativt bli mindre relevant på den internationella scenen. ■

Slutnoter

- 1 *T.C. Resmî Gazete*, No 22131, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması", [Avtal mellan Republiken Turkiet- och Ukrainas regeringar angående utbildning, samt tekniskt och vetenskapligt samarbete på det militära området], <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22131.pdf>
- 2 Gökmen, K. (2022). *The Turkish-Ukrainian Rapprochement in the military defence field in the scope of the Black Sea Region*. <https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/96230/index.pdf>. (Hämtad 2022-03-02).
- 3 *T.C. Resmî Gazete*, No 30637, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Coğrafi Bilgi Alanında İşbirliğine Dair Uyguluma Protokolü", [Genomförandeprotokoll mellan Republiken Turkiets regering och Ukrainas ministerkabinett för samarbete inom området för geografisk information], <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181226-14.pdf>
- 4 *Yeni Asır*, "Barış için üzerimize düşeni yapacağız" [Vi kommer att göra vår del för fred], 2022-02-04. <https://www.yeniasir.com.tr/gundem/2022/02/04/baris-icin-uzerimize-duseni-yapacagiz> (Hämtad 2022-03-01); *Middle East Eye*, "Russia-Ukraine war: Turkey's defence exports to Kyiv up 5,000 percent", 2022-03-10. <https://www.middleeasteye.net/news/russia-ukraine-war-turkey-defence-exports-climb> (Hämtad 2022-03-30).
- 5 *Yeni Şafak*, "Highlights of Turkish energy market in 2021", 2021-12-22. <https://www.yenisafak.com/en/news/highlights-of-turkish-energy-market-in-2021-3586506> (Hämtad 2022-03-10).

- 6 *Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)* (2021). *Petrol Piyasası Sektör Raporu: Aralık 2021*. [Tillsynsmyndighet för energimarknaden. (EDPK). Marknadsrapport oljesektorn: december 2021]; *EPDK* (2021). *Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu: Aralık 2021*. [Marknadsrapport för naturgassektorn: december 2021].
- 7 Erdağ, R. (2021). *TurkStream as Russia's Last Step in Diversification: A Win-Win Approach*. *Insight Turkey*, Vol. 23(1).
- 8 Anagnostopoulou, S. (2004). *Τουρκικός Εκσυγχρονισμός: Ισλάμ και Τουρκοκύπριοι στη δαιδαλώδη διαδρομή του Κεμάλισμού*. [Turkisk Modernisering: Islam och Turckcyprioter i Kemalismsens labyrint]. Aten: Bibliorama.
- 9 Cook, S., A. (2018). *Neither Friend Nor Foe: The Future of U.S.-Turkey Relations*. Council on Foreign Relations, *Council Special Report* No.82.
- 10 YPG, *Yekineyen Parastina Gel* [Folkets försvarsheter], PKK, *Partiya Karkeren Kurdistan* [Kurdistans arbetarparti].
- 11 Proedrou, F. (2021). *A geopolitical account of the Eastern Mediterranean conundrum: sovereignty, balance of power and energy security considerations*. *Cambridge Review of International Affairs*, DOI: 10.1080/09557571.2021.1897088
- 12 *Reuters*, "Turkish minister says U.S. behind 2016 failed coup – Hurriyet", 2021-02-04. <https://www.reuters.com/article/turkey-security-usa-int-idUSKBN2A41NF> (Hämtad 2022-03-01).
- 13 *BBC*, "US removes Turkey from F-35 fighter jet programme", 2019-07-17. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49023115> (Hämtad: 2022-04-06); *BBC*, "US imposes sanctions on Turkey over Russia weapons", 2020-12-14. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55311099> (Hämtad 2022-03-31).

- 14 *The Economist*, "Turkey's rapprochement with Russia may not survive the war in Ukraine", 2022-02-26. <https://www.economist.com/europe/2022/02/24/turkeys-rapprochement-with-russia-may-not-survive-the-war-in-ukraine> (Hämtad: 2022-04-06); *The Asia Today*, "US welcomes Turkey-Armenia steps to normalize relations", 2021-12-15. <https://theasiatoday.org/news/caucasia/us-welcomes-turkey-armenia-steps-to-normalize-relations/> (Hämtad: 2022-04-06); *Reuters*, "Erdogan says Turkey-U.S. talks on F-16 going well", 2022-02-23. <https://www.reuters.com/world/erdogan-says-turkey-us-talks-f-16s-going-well-media-2022-02-23/> (Hämtad 2022-03-09).
- 15 U.S. Embassy and Consulates in Turkey, U.S.-Turkey Joint Statement on the Strategic Mechanism, 2022-04-04. <https://tr.usembassy.gov/u-s-turkey-joint-statement-on-the-strategic-mechanism/> (Hämtad: 2022-04-06).
- 16 Branislav S. "EU-Turkey customs union: Modernisation or suspension?" European Parliamentary Research Service (EPRS), 2020-08.
- 17 *Naval News*, "6 Russian Warships And Submarine Now Entering Black Sea Towards Ukraine", 2022-02-08. <https://www.navalnews.com/naval-news/2022/02/6-russian-warships-and-submarine-now-entering-black-sea-towards-ukraine/> (Hämtad: 2022-03-31); Ozberk, T. "Russia's improved Kilo-class submarine entering Black Sea, Naval News, 2022-02-12. <https://www.navalnews.com/naval-news/2022/02/russias-improved-kilo-class-submarine-entering-black-sea/> (Hämtad: 2022-03-31).
- 18 *CNN*, "Montreux Convention: How a 1936 treaty could force Turkey to take sides in the Ukraine war", 2022-03-02. <https://edition.cnn.com/2022/02/28/middleeast/mideast-summary-02-28-2022-intl/index.html> (Hämtad: 2022-03-31).
- 19 Signerades 1936 av Storbritannien och Nordirland, Australien, Bulgarien, Frankrike, Grekland, Japan, Rumänien, Turkiet, Sovjetunionen, och Jugoslavien.
- 20 Sariibrahimoglu, L. "Ukraine crisis: Turkey denies Russian warships' access to Black Sea", *Janes*, <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/ukraine-crisis-turkey-denies-russian-warships-access-to-black-sea> (Hämtad: 2022-04-06); *Nikkei Asia*, "Turkey rejects Russia's request for navy ships to pass Bosphorus", 2022-03-02. <https://asia.nikkei.com/Politics/Ukraine-war/Turkey-rejects-Russia-s-request-for-navy-ships-to-pass-Bosphorus> (Hämtad: 2022-03-31).
- 21 Altas, M. "Turkiye warns all countries against warships going through Turkish straits", *Anadolu Agency*, 2022-02-28. <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-crisis/turkiye-warns-all-countries-against-warships-going-through-turkish-straits/2518827> (Hämtad: 2022-03-31).
- 22 Förutsättningarna för detta beskrivs i Montreuxkonventionen, artikel 10-18.
- 23 Montreuxkonventionen, artikel 20-21.
- 24 Congressional Research Service, Russia's invasion of Ukraine: Turkey's response and Black Sea issues, 2022-03-11, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11885> (Hämtad: 2022-03-31).
- 25 *Nikkei Asia*, "Turkey rejects Russia's request for navy ships to pass Bosphorus", 2022-03-02. <https://asia.nikkei.com/Politics/Ukraine-war/Turkey-rejects-Russia-s-request-for-navy-ships-to-pass-Bosphorus> (Hämtad: 2022-03-31).
- 26 Moriyasu, K. and Tavsan, S. "Why can Turkey block the Bosphorus? 5 things to know", *Nikkei Asia*, 2022-03-07, <https://asia.nikkei.com/Politics/Ukraine-war/Why-can-Turkey-block-the-Bosphorus-5-things-to-know> (Hämtad: 2022-03-31).
- 27 *Bosphorus Naval News*, "The Montreux convention regarding the regime of the straits – a Turkish perspective", 2022-03-25, <https://turkishnavy.net/2022/02/> (Hämtad: 2022-03-31); Lund, A. (2021). An Unconventional Canal: Will Turkey Rewrite the Rules for Black Sea Access?, FOI Memo 7528.
- 28 The North Atlantic Treaty Organization, "The North Atlantic Treaty," 1949-04-04, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm (Hämtad: 2022-03-31); The North Atlantic Treaty Organization, "Consensus decision making at NATO", 2020-10-02, https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49178.htm (Hämtad: 2022-03-31).
- 29 The North Atlantic Treaty Organization, "The North Atlantic Treaty," 1949-04-04, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm (Hämtad: 2022-03-31).
- 30 Varfolomeeva, A. "Ukraine signs agreement to procure Turkish Bayraktar TB2 drones", *The Defense Post*, 2019-01-12, <https://www.thedefensepost.com/2019/01/12/ukraine-turkey-bayraktar-tb2-drones/> (Hämtad: 2022-04-06).
- 31 *Ukrinform*, "Ukrainian Navy to receive Turkey's Bayraktar TB2 UAVs this year", 2021-01-27, <https://www.ukrinform.net/rubric-defence/3178827-ukrainian-navy-to-receive-turkeys-bayraktar-tb2-uavs-this-year.html> (Hämtad: 2022-04-06).
- 32 Cranny-Evans, S. and Bullock, T. "Ukraine uses Bayraktar TB2 in anger", *Janes*, 2021-10-28, <https://www.janes.com/defence-news/air-platforms/latest/ukraine-uses-bayraktar-tb2-in-anger#:~:text=The%20Ukrainian%20armed%20forces%20general,Donbass%20earlier%20the%20same%20day.> (Hämtad: 2022-04-06).
- 33 Ministry of Defence of Ukraine, "Address by the Minister of Defence of Ukraine Oleksii Reznikov", 2022-03-02. <https://www.mil.gov.ua/en/news/2022/03/02/address-by-the-minister-of-defence-of-ukraine-oleksii-reznikov> Hämtad: 2022-04-08).
- 34 Baykar technology, Turkey's unmanned fighter jet hits production line, 2022-03-21, <https://www.baykartech.com/en/press/turkeys-unmanned-fighter-jet-hits-production-line/> (Hämtad: 2022-04-06).
- 35 Baykar Technology, "Bayraktar TB2", 2022-04-08, <https://www.baykartech.com/en/uav/bayraktar-tb2> (Hämtad: 2022-04-08).
- 36 Iddon, P. "Cheap And Combat-Tested: The Growing Market For Turkish Drones", *Forbes*, 2021-07-26. <https://www.forbes.com/sites/pauliddon/2021/07/26/cheap-and-combat-tested-the-growing-market-for-turkish-drones/?sh=6ccb035d7ce0> (Hämtad: 2022-04-08).
- 37 Mitzer, S. and Oliemans, J. "A Monument Of Victory: The Bayraktar TB2 Kill List", *Oryx*, 2022-02-23, <https://www.oryxspioenkop.com/2021/12/a-monument-of-victory-bayraktar-tb2.html> (Hämtad: 2022-04-06).
- 38 *War on the Rocks*, "Say hello to Turkey's little friend: How drones help level the playing field". 2021-06-11. <https://warontherocks.com/2021/06/say-hello-to-turkeys-little-friend-how-drones-help-level-the-playing-field/> (Hämtad 2022-04-06).
- 39 Gatoupoulos, D. and Fraser, S. "Cheap but lethal Turkish drones bolster Ukraine's defenses", *ABCNews*, 2022-03-17. <https://abcnews.go.com/International/wireStory/cheap-lethal-turkish-drones-bolster-ukraines-defenses-83498682> (Hämtad: 2022-04-08).
- 40 Nato, Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the Extraordinary meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, 2022-03-04, https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_192739.htm (Hämtad: 2022-04-08).
- 41 Hetzner, C. "Bayraktar TB2 Ukraine: The cheap turkish drone helping fight against Russia", *Fortune*, 2022-03-04, <https://fortune.com/2022/03/04/bayraktar-tb2-drone-ukraine-russia-war/> (Hämtad: 2022-04-08).
- 42 Helou, A. "Turkish firms show off at DIMDEX with big presence, new models", *BreakingDefense*, 2022-03-24. <https://breakingdefense.com/2022/03/turkish-firms-show-off-at-dimdex-with-big-presence-new-models/> (Hämtad 2022-04-06).